

“csak ezt foglalhatom szavakba”

Mezősi Miklós: *Aranycserép-darabok*

GRÉCZI-ZSOLDOS ENIKŐ

Az olvasó viszonyítási pontja a kötet élére helyezett, megtaláltként, idegenből fordítottként és eredeti szövegével bemutatottként megjelenített költemény, ám ez csupán álca, valójában ez is Mezősi Miklós alkotása. Ennek szándékolt ókori versideje determinálni látszik az utána következő modern költői szövegek idő(tlen)ségét, szimbolizálja a művészi eszményt, mely – olybá tűnik – a kötet szerzőjének a szövegeit is bejárja. *Világító hangulat* – vezérmotívumként világít rá a megérthetőre, s az ezzel együtt járó megfeythetetlenre, az időnként istenivé lényegülő emberi lény szárnyalására, s olykor az állattá szelídülő emberi agy korlátaira, a létezést meghaladó kérdéseket felvető, válaszokat kereső, gondolkodó lény, s időnként az enyészet felé semmisítő, a múlás-mulandóság folyamatába beleérző testi lény létezésére. Térben-időben úgy határol be élményt, érzést, hogy elmosódottságukban mégis a szürrealitás alkotóelemeivé lesznek a helyek, az idősíkok, az időzónák, az évszakok, a napszakok.

Arany, fény oly gyakran kerül elő a szövegekben lexémaszerűen és metaforikusan, szimbólumerejével, hogy a láttatott világot akár az arannyal bevont szépséges, gazdag költői léleknek, lírai univerzumnak egy fájó, rossz élményekkel, érzésekkel terhelt, de az aranyfuttatással elfedett, bezárt, s így talmian szép világának érzékeljük. Az *arany* beragyogja fényességével a hedonisztikusnak éppen nem, de azért örömmel telinek némiképp látható költői világot. A *Kedv és Arany* cikluscímmel inverzív *Arany-kedv* című vers négy első sorában hét „boldog” szót találunk: *fény, áttör, ragyog, derű, kedv, öröm, boldog*. „Részvételen-finom kedv” ez, ahogy költőnk fogalmaz. A hozsánnamondás, az eposzi fohász ebben a versben is az elmúlt aranykor megidézésére, a szép és a jó kinyilvánítására való, eredményeképpen a „kedv-megszegetlen szeretet”. A főmotívum oppozícióban is előkerül: *Kedv és zavar*, hogy aztán ismét megmutatkozzon a szándék: „ezért költöttem én e verseket neked/ hogy tudd mivégre (s miért nem) születtem: boldoggá

tenni s nem boldogtalanná”.

Aranyfényel bevont, féltve őrzött érzés-élménymatéria, mely megdolgozva-meggyúrva, darabokból összeálló sűrű, de nem sukodott (ahogy őseim őrsegi tájszólásában a nem megfelelő arányban összeállított, majd túl nehézre sült cipót avagy süteményt minősítették), hanem könnyűvé, magasságig s mélységekig szállóvá érlelődött. Fogyasztása örömmel tölt el (nem lehet a célja ez is a költészetnek?), ízre kedves, a megszokott és a szeretett, anakronisztikus, de új fűszerektől is édesített-ízesített költői anyag ez. Hagyományos, mely ez esetben a szöveg-hagyományt is jelenti, s az idillikusnak a kiábrázolását, csakúgy, ahogy az anakronisztikusan, de modernségükben is érvényesen ható gondolatok.

A borítóra helyezett kép része a szöveg szimbolikájának: ábrázolja a mozaikszerűséget, amely a kötetnek is meghatározója. Egy gömb alakú tárgy (a gömb az abszolút tökéletesség szimbólumaként) szilánkos, tovább törhető szűk rést ütött az üvegen, a homály eloszlik, s láthatóvá válik mögötte az idillikus életkép. Mintha a vergiliusi aranykor eklogaszzerű hangulata válna itt láthatóvá, vagy mintha a keresztény mitológia pásztora terelgetné itt nyáját Isten országában. Az üveg törésvonalának koncentrikus körei a fájdalom sejtről sejtre terjedő, szinaptikus kapcsolataiban jelzik az ütés-ütődés erejét. Mutatja, a cél az idill megtalálása, amely a reális mögött tapintható, ily módon szürrealissá válik. Mégsem szürrealista utópia ez. És nem is közönyös valóság-leírás. A versszövegekben a ragaszkodás, a másikkal való közellépés, az átlényegülés egyaránt előhívja az érző lélek isteni és emberi mivoltát. A tudásanyag gazdag halmozása az ókori és az ókori kultúrára hajló irodalomban szükségszerűen szöveget formáló elem.

Hangulatok – mégsem hangulatköltészet csupán. Történetek – inkább történetek – mégsem epikus. Lírai – modern harmónia. A költő megmutatja, hogy nemcsak az lehet újszerű, modern, amely sokszor e világunkat jelképezően ritmustalan és formátlan. Olyan költő szól, aki szereti a szépet. Jól fordul: sokan mai tollforgatóink (klaviatúra-ütögetőink) közül életélményként a torz, a rút felé fordítják a tekintetüket. Az elidegenítő, torzító világhangulatot – mely minden halandót szorít, tép, marcangol, ahol csak tud – hátrahagyva nemcsak bemutatja költőnk, de meg is éli a szépet.

A Mezősi Miklós-i nyelvben fontos a szó, annak alaki megjelenése és a szemantikai síkok kivetítése egyaránt. Leleményesen összetartozó nyelvi elemeket nyit szét, korrelálnak, ugyanakkor oppozícióban is állnak ezek. Rímei modernségükben hagyománykövetők, anakronisztikusságukban modernek.

Intertextusai a tudós költőt helyezik előtérbe, irodalomtörténetési habitusa tör elő ebben. A szöveg szándékolt szövegtől való költői műveket helyez újra kontextusba: a *Lépten-nyomon itt a tavasz* című versében ugyanaz a fokozó, feszültségkeltő hatás érvényesül a főnévi igeneves alakok közötti kapcsolatos kötőszavakkal, az és-ekkel lecsengő sorban, s a lassan télbe forduló tavasszal, mint Vörösmarty klasszikusában, ugyanígy a több

versében megjelenő *bor*-reminiscencia is romantikus költőnket idézi (*A borhoz és a borivóhoz, Szárguldás*). Kulináris metaforái Krúdy Gyulát idézik, Pilinszky János emlékének, Alekszander Puskinnek egy-egy aranycserépdarabot „színez ki”. Ady ős Kajánját megidézve a Góg és Magóg bravúros, ötletes szóalkotás-cirkuszává lesz a *Gógok és mógtok* című verse. Cserépek ezek is, mozaikkövek. Cserép – mint tetőfedő, elfedő, védő-óvó, ugyanakkor eltüntető; csakúgy, mint az arany, ha bevonat csupán.

A kötet darabjai a nyelv zsonglórmutatványai. A szavak játékmestereként sorról sorra leleményes, ötletes, szellemes nyelvi találmányokra lelünk. Ő maga „szó-orkok”-nak (*Utolsó mentése*) nevezi sajátos szógyártmányait. A *Kép(s)zelet* az egyik olyan verse, amelynek olvastán érezzük, hogy Mezősi Miklós az a fajta költő, aki rezdül a nyelv finom hangjaira. Húrjain (billentyűin) többnyire víg, mulattató zene szól, de mintha összhangzatában a mollos hangulat volna domináns. Nincsenek forték, többnyire lágy piano szól. Finoman hangolja nyelvünk hangszerét, a magyarázat tőle ennyi: „de hát költő vagyok” (*Kép(s)zelet*). Ars poeticája a metrikus verselés hagyományának folytatását határozza meg elvként: „De tartsunk mértéket most ebben is; / a vers azonban mértékkel forogjon: / latin szó az („forgáshoz” van köze)” (*Kapsz tőlem szebbet ennél*). Ugyanebben a versben a nyelvész-költő az etimologizálással sajátosan alakítja szövegét: „Kürtöljük most világgá azt, hogyan *forog* / estéből át a hajnal rózsapírja / sok nehéz-bús fájdalomnak írja / – beléje írva ajkadon mi nem morog, de táncol és örül: kedv és mosoly / mitől a vers mozog-kering-forog”. Tánc – muzsika – szó nála egy tőről fakad.

A tanító gondolatokat homo ludensként oldja játszói rímeivel, bájos formákkal teszi színessé a *cserépeket*. A kötet versei derűt, nyugtató hangulatot sugároznak.

A könyv hátsó borítójára kiemelt költői gondolat, bár alakítja a szöveganyag többletjelentését, a hiúság hirdetése az istenitől az emberi felé, mi több: az evilági bűnök felé, ha úgy akarom: a hedonizmus felé irányít. A versek ismeretében denotatív: hiszem, konnotatív: fenntartással...

(Szombathely, Savaria University Press, 2011)

